

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Основи наукових досліджень»**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
освітня програма	«Туризм»
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: канд. екон. наук Панова І.О.

2022/ 2023 навчальний рік

1. Навчальний контент:

Розділ 1. Наука, наукове дослідження та інформаційне забезпечення наукових досліджень

Тема 1. Загальні відомості про науку та наукова картина світу

Категорія «наука». Етапи розвитку науки. Визначення науки в сучасному її вигляді. Мета, об'єкт, предмет науки. Функції науки. Наука як пізнання дійсності. «Витік мізків». Наукова школа і її ознаки.

Тема 2. Наукова картина світу

Категорія «світогляд». Типи світогляду: життєвий, міфологічний, релігійний, філософський (науковий), художній. Складові наукової картини світу: загальнонаукова, природничо-наукова, суспільно-наукова картини світу. Наука як пізнання дійсності. Наукове пізнання та побутове пізнання.

Організація наукової діяльності в Україні.

Тема 3. Наука і технічний прогрес

Поняття «науково-технічний прогрес» (НТП) і «науково-технічна революція» (НТР). Співвідношення понять НТП і НТР. Критерії проведення грані між НТП і НТР. Періодизація НТП. Хвилі НТР. Етапи розвитку НТР, їх сутність.

Склад і призначення науково-виробничого об'єднання. Склад і призначення міжгалузевого науково-технічного комплексу. Склад і призначення міжгалузевого державного об'єднання та інженерного центру. Зміни у взаємостосунках науки і виробництва.

Науково-технічний потенціал і його значення для розвитку економіки країни.

Тема 4. Класифікація наук

Історія класифікації наук. Принципи класифікації наук. Фундаментальні і прикладні науки. Організація сучасної системи наук. Загальна класифікація

сучасних наук. Предмет дослідження природних наук. Предмет дослідження суспільних наук. Предмет дослідження технічних наук. Групи наук згідно з класифікацією ВАК України.

Тема 5. Інформація та її оцінка

Поняття «інформація» і засоби її передачі. Інформатика і напрями її розвитку. Інформаційна потреба. Кількісна оцінка інформації. Критерій цінності інформації.

Тема 6. Типологія інформації і основні види видань. Пошук інформації.

Інформаційні джерела. Первинна інформація. Вторинна інформація. Види інформації. Схема збору і аналізу наукової інформації.

Пошук інформації. Прямі і непрямі методи вивчення інформаційних потреб. Старіння інформації. Бібліотеки світу. Загальнодержавна служба науково-технічної інформації в Україні. Носії інформації. Види пошуку інформації. Довідково-інформаційний фонд. Основний і довідковий фонди. Алфавітний, систематичний і наочний каталоги. Види видань: бібліографічний, реферативний, оглядовий. Використовування Інтернету. Буквена і цифрова ідентифікація країн. Інформаційно-пошукова мова. Універсальна десяткова класифікація. Бібліотечно-бібліографічна класифікація.

Розділ 2. Методологічні основи наукових досліджень та оформлення результатів досліджень

Тема 7. Наукове дослідження – основна форма наукової роботи

Наукове дослідження – один з видів пізнавальної діяльності. Правила наукового вивчення. Мета наукового дослідження. Об'єкт наукового дослідження. Предмет наукового дослідження. Принципи наукового пізнання. Методи доведення достовірності наукового дослідження. Схема виконання науково-дослідної роботи. Ознаки класифікації наукових досліджень. Науково-технічні розробки. Науково-технічні послуги.

Тема 8. Елементи системи знань і наукової діяльності

Навчання, теорія, концепція, ідея, принцип, аспект, методологія, методика, метод дослідження, науковий закон, гіпотеза, мислення, поняття, думка, висновок, категорія, термін, визначення, науковий факт, проблема, ключове слово.

Тема 9. Рівні методології наукового пізнання

Категорія «методологія». Три рівні в методології наукового пізнання. Складові частини наукового дослідження. Стадії наукового дослідження. Розвиток наукового пізнання. Парадигма – парадокс – нова парадигма.

Тема 10. Методи наукового пізнання. Методи емпіричного рівня дослідження

Методи наукового пізнання: спеціальні і загальні. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння та аспекти порівняння, історичний метод, вимірювання, експеримент. Види експериментів.

Тема 11. Методи емпіричного і теоретичного рівнів дослідження

Методи емпіричного і теоретичного рівнів дослідження: абстрагування, ідеалізація, аналіз і синтез (прямий, елементарно-теоретичний, структурно-генетичний), індукція і дедукція, аналогія, формалізація. Моделювання. Види моделей: макетні (натуральні), фізичні, математичні, функціональні. Системний підхід.

Тема 12. Методи теоретичного дослідження

Рівні теоретичного пізнання. Результати теоретичного рівня пізнання. Аксиоматичний метод теоретичного дослідження. Значення терміну «гіпотеза». Види гіпотез. Гіпотетичний метод. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Етапи процесу пізнання сходження від абстрактного до конкретного та ін.

Тема 13. Оформлення наукових робіт

Загальні положення. Реферування тексту. Курсова робота. Бакалаврська робота. Магістерська робота. Дисертаційна робота.

Загальні вимоги. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Список літератури.

Посилання до джерел. Додатки.

Апробація наукових результатів.

Академічна недоброчесність – виклик інтелектуальної спроможності нації. Унікальність і плагіат в наукових роботах. Перевірка унікальності. Типи плагіату. Основні положення роботи сучасних серверів перевірки унікальності тексту. Робота із структурою тексту. Перетворення тексту. Збільшення об'єму тексту. Санкції за плагіат.

Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Вимоги до журналів, що рецензуються, розроблені видавництвом «Ельзевір» (Elsevier) відповідно до міжнародних етичних правил наукових публікацій : веб-сайт. URL:<http://www.elsevier.com/about/publishing-guidelines/publishingethics> (дата звернення: 20.08.2022).
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. [Чинний від 2007-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.
4. Бабайлов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т; 2019. 148 с.
5. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Харків : ХНАУ, 2017. 272 с.
6. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.

7. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
8. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
9. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Алерта, 2019. 492 с.
10. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
11. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
12. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 886 с.
13. Юрченко С.О. Юрченко О.Є. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. 204 с.
14. Boland L. A. Economic Methodology: Theory and Practice. URL: <http://www.sfu.ca/~boland/methodology85.PDF> (дата звернення: 20.08.2022).
15. David L. Gast, Jennifer R. Ledford. Single Case Research Methodology. New York : Routledge, 2018. 436 p.
16. Creswell, J. W., & Creswell, J. D. Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. Fifth edition. California : SAGE Publications, 2018. 275 p.
17. Mykolenko O., Ippolitova I., Doroshenko H. Strapchu, S. «The impact of entrepreneurship education and cultural context on entrepreneurial intentions of Ukrainian students: the mediating role of attitudes and perceived control». *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*. 2022. Vol. 12 No 3, pp. 519-536.
18. . Quast C., Seidel M. Introduction: The Philosophy of Expertise – What Is Expertise? *Topoi*. 2018. №37. P. 1–2.
19. Shona McCombes. How to write a research methodology. 2019. URL: <https://www.scribbr.com/dissertation/methodology> (дата звернення: 20.08.2022).

Допоміжна література

1. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
2. Вітакультурна методологія. До 25-річчя наукової школи професора А. В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль : ТНЕУ. 2019. 980 с
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень : підручник. Ювілейна серія НЮУ 215 років. Харків : В-во «Право», 2018. 368 с.
4. Каламбет С.В. Іванов С.І., Півняк Ю.В. Методолія наукових досліджень: навч. посіб. Дніпро : Вид-во Маковецький, 2018. 191 с.
5. Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці: навч. посіб. / заг. ред. В. І. Дубинського Дніпро : ДВНЗ УДХТУ, 2019. 443 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 220 с.
7. Носачова Ю., Іваненко О., Радовенчик Я. Основи наукових досліджень. Київ: Кондор, 2020. 132 с.
8. Соболев Х.С., Петровська Н.І., Гуняк О. М. Методологія і принципи наукових досліджень : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2018. 92 с.
9. Anna Alexandrova, A Philosophy for the Science of Well-Being. Oxford: Oxford University Press, 2017. 248 p

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <https://ec.europa.eu/eurostat> – офіційний сайт Статистичної служби Європейської комісії (Євростат)
2. www.bank.gov.ua – офіційний сайт НБУ
3. www.business.ua – сайт газети «Бізнес»
4. www.customs.gov.ua – офіційний сайт Державної митної служби України
5. www.iccua.org – офіційний сайт Міжнародної торгової палати в Україні
6. www.me.gov.ua – офіційний сайт Міністерства економіки України

7. www.mfa.gov.ua – офіційний сайт МЗС України
8. www.minfin.gov.ua - офіційний сайт Міністерства фінансів України
9. www.rada.gov.ua – офіційний сайт ВР України
10. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Державного комітету статистики України
11. <https://www.un.org/en/> – офіційний сайт ООН
12. www.worldbank.org – офіційний сайт Світового банку
13. www.wto.in.ua – сайт Україна й СОТ
14. www.wto.org – офіційний сайт СОТ
15. <https://niss.gov.ua> – офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень

2. Плани практичних(семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

Заняття 1,2. Внесок вчених у розвиток науки. (семінар – 4 год.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Фалес.
2. Демокрит.
3. Аристотель.
4. Ібн Сіна.
5. Ібн Рушд.
6. Біруні.
7. Н. Коперник.
8. Г. Галілей.
9. Дж. Бруно.
10. Ф. Бекон.
11. Сучасні вчені (за вибором студентів)

Повідомлення за планом:

-Місце народження

-Роки життя

-Сім'я та її вплив на формування наукового світогляду вченого,

-Країни проживання,

-Освіта, вчителі,

-Наукові інтереси, внесок вченого в розвиток науки.

Заняття 3. Типологія інформації і основні види видань та пошук інформації (семінар – 2 год.).

План семінару / Питання для обговорення

1. Інформаційні джерела.
2. Найбільші бібліотеки світу.
3. Види інформації.
4. Первинна інформація.
5. Вторинна інформація.
6. Схема збору і аналізу наукової інформації.
7. Прямі і непрямі методи вивчення інформаційних потреб.
8. Носії інформації.
9. Види пошуку інформації.
10. Довідково-інформаційний фонд.
11. Основний і довідковий фонди.
12. Алфавітний, систематичний і тематичний каталоги.
13. Види видань: бібліографічний, реферативний, оглядовий.
14. Використання Інтернету.

Заняття 4. Розрахунок індексу Бойса. (семінар – 2 год.)

План семінару / Питання для обговорення

Розрахунок індексу Бойса (I):

$$I = \sum_{j=1}^n \left| \frac{R_i}{\sum R_i} - \frac{1}{n} \right| \cdot 100,$$

де R_i – відстань від геометричного центра до будь-якої точки кордону;

n – кількість точок, поставлених на кордоні території.

Для розрахунку індексу Бойса можна використовувати таблицю 1.

Таблиця 1

Розрахунок індексу Бойса

№ точок на межі	Координати точок		R_i	$\frac{R_i}{\sum R_i}$	$\frac{R_i}{\sum R_i} - \frac{1}{n}$
	x	y			
1					
2					
....					
N					
	$\sum x$	$\sum y$	$\sum R_i$		$\sum \left \frac{R_i}{\sum R_i} - \frac{1}{n} \right $

Заняття 5. Розрахунок коефіцієнта кореляції (семінар – 2 год.)*План семінару / Питання для обговорення*

$$I = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n |P_i - S_i| \cdot 100\%,$$

де P_i – частка населення i -ої області в загальній кількості населення країни;

S_i – частка площі i -ої області в загальній площі країни.

Він може коливатися від 0 до 100 %: від абсолютно рівномірного до абсолютно нерівномірного розміщення. Цей індекс можна використовувати при характеристиці розподілу об'єктів промисловості, сільського господарства, туризму, готельно-ресторанної справи (замість P_i підставляються відповідні значення).

Індекс Бойса змінюється від 0 до 200. Якщо індекс Бойса наближається до 0, то конфігурація наближається до кола, тобто вона зручна для розвитку внутрішніх транспортно-економічних зв'язків. Якщо індекс Бойса наближається до 200, то конфігурація території витягнута. У результаті транспортно-економічні зв'язки подовжуються, що позначається на підвищенні вартості продукції.

Заняття 6. Розрахунок індексу концентрації (семінар – 2 год.).*План семінару / Питання для обговорення*

Розрахунок коефіцієнта кореляції (2 год.) Розрахунок коефіцієнта рангової кореляції Спірмена (r_s) за формулою:

$$r_c = 1 - \frac{6 \sum d^2}{N^3 - N} = 1 - \frac{6 \sum d^2}{N(N^2 - 1)},$$

де d^2 – квадрат різниці рангу;

N – кількість елементів сукупності або «пар» порівнюваних рангів.

Числове значення змінюється в межах від +1 до -1, тобто $-1 \leq r \leq 1$. Якщо зв'язок прямий, то має позитивні значення, якщо зворотний, то має негативні значення. При ослабленні кореляційної залежності абсолютна величина r зменшується; при відсутності залежності $r = 0$ або близькій до неї. Кореляційний зв'язок сильніший, коли ближче до +1 або -1. Про силу кореляції дає уявлення градація коефіцієнтів кореляції:

$0,7 < |r| < 1$ – кореляція висока;

$0,4 < |r| \leq 0,7$ – кореляція середньої сили;

$0,2 < |r| \leq 0,4$ – кореляція низька;

$|r| \leq 0,2$ – кореляція мізерно мала.

Для розрахунку коефіцієнта кореляції статистичні дані проранжуємо, тобто присвоїмо ранг у порядку зменшення ознаки. Далі необхідно переглянути всі ранги. Справа в тому, що бувають випадки, коли кілька об'єктів мають один і той же ранг. Наприклад, якісь два регіони ділять друге і третє місце за площею, а три регіони за кількістю внутрішніх туристів займають 4, 5 і 6 місце в ранжированому ряді. Ці випадки відомі під назвою «об'єднаних рангів». У такій ситуації перед розрахунком коефіцієнта кореляції необхідно присвоїти кожному регіону (об'єкту) середнє значення об'єднаних рангів. Так, наприклад, для регіонів значення рангів за площею дорівнюватиме 2,5, а за кількістю внутрішніх туристів – 5. Потім обчислюється коефіцієнт кореляції, використовуючи значення, надані об'єктам, які мали «об'єднані ранги».

Заняття 7. Написання рецензії (семінар – 2 год.).

План семінару / Питання для обговорення

Рецензія повинна включати наступну інформацію:

1. Повна назва статті, посада автора статті, П.І.Б. автора.
2. Короткий опис проблеми, якій присвячена стаття.
3. Актуальність статті, що надається.
4. Найбільш важливі аспекти, розкриті автором в статті.

5. Рекомендацію до публікації.

6. П.І.Б. рецензента, підпис.

Фрази, рекомендовані для написання рецензії на наукову статтю:

- Автор у своїй роботі дає детальний аналіз...
- Автор грамотно аналізує...
- Автор цієї статті акцентує увагу...
- Автор демонструє високий рівень знань в області...
- Автор на конкретних прикладах доводить...
- Автор на основі великого фактичного матеріалу розглядає...
- Автор звертає увагу на те, що...
- Автор справедливо відмічає...
- Автор успішно аргументує свою власну точку зору...
- Автором запропоновані оригінальні ідеї...
- Актуальність справжнього дослідження полягає в...
- В якості основних моментів використовуваної автором методології...
- В статті автор розглядає...
- В статті аналізуються основні підходи...
- В статті виявлені і розкриті основні проблеми...
- Важливим в статті є розгляд...
- Ця стаття демонструє...
- Досить детально автором вивчені (представлені, викладені)....
- Роботу, що рецензується, відрізняють новизна та доказовість ряду ідей.
- В цій науковій статті розкривається ряд цікавих аспектів...
- Стаття виконана на високому науковому рівні, містить ряд виведень, що представляють практичний інтерес.
- Стаття містить певну концепцію...
- Теоретична значущість цієї статті полягає в детальному вивченні автором... (представлені, викладені, описані)...

Завдання для самостійної роботи

з дисципліни «Основи наукових досліджень»

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Загальні відомості про науку Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо теорій таких учених, як: Фалес, Демокрит, Аристотель, Ібн Сіна. Ібн Рушд, Біруні, Н. Коперник, Г. Галілей, Дж. Бруно, Ф. Бекон та ін.	8
2	Наукова картина світу. Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо сучасних теорій і концепцій наукової картини світу.	6
3	Наука і технічний прогрес Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо інноваційного та технологічного бізнесу. На основі вивчення додаткової літератури привести приклади.	6
4	Класифікація наук Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо сучасних класифікацій наук. Оволодіти уміннями визначити основні класифікації наук. Розглянути особливості визначення УДК.	6
5	Типологія інформації і основні види видань та пошук інформації Робота з навчальною і довідниковою літературою. Знайомство з системою каталогів у бібліотеці ХНУ.	6
6	Елементи системи знань і наукової діяльності Вивчати та оволодіти умінням користуватися елементами системи знань і наукової діяльності. Підготовка до диктанту по термінам.	8
7	Рівні методології та методи дослідження (теми: 10-12) Розглянути основні методи, які можна застосовувати в дослідженнях по спеціальності: методи емпіричного рівня дослідження, методи емпіричного і теоретичного рівнів дослідження, методи теоретичного рівня дослідження.	18
8	Оформлення наукових робіт та правила оформлення наукових робіт Оволодіти умінням оформлення наукових робіт, підготувати реферати, рецензії та відгуки на контрольні роботи за заданою тематикою. Підготувати реферат. Підготувати короткі повідомлення до захисту реферату; тези, доповіді на конференцію (наукову статтю). Оволодіти умінням використовувати правила оформлення наукових робіт (оформлення тексту, оформлення списку літератури, ілюстрацій, таблиць, формул та ін.). Написання відгуку та рецензії на наукову роботу.	14
	Разом	72

Завдання для самостійної роботи

Індивідуальне завдання:

Індивідуальне завдання в межах дисципліни «Основи наукових досліджень» навчальним планом не передбачене.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт передбачених навчальним планом:

ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, завдання і функції науки.
2. Особливості об'єкта, суб'єкта, цілеспрямовання засобів і результатів.
3. Методологічна єдність і багатоманітність сучасної науки.
4. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез

ЗРАЗОК ПІДСУМКОВОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Варіант 1

1. Принципи класифікації наук.
2. Основні види класифікації наук.
3. Фундаментальні і прикладні науки.

Питання до підсумкового контролю з дисципліни:

1. Наука як форма пізнання світу. Сутність науки.
2. Предмет, завдання і функції науки.
3. Особливості об'єкта, суб'єкта, цілеспрямовання засобів і результатів.
4. Методологічна єдність і багатоманітність сучасної науки.
5. Міграція методів, засобів і концептуальних схем з однієї галузі знання в іншу.
6. Методологічне значення діалектики єдності та багатоманітності наук.
7. Етичні норми науки.
8. Цінності науки: універсалізм, спільність володіння, безкорисливість, скептицизм.
9. Структура методології наукового дослідження, її основні різновиди.
10. Обґрунтування проблеми наукового дослідження. Об'єкт і предмет наукового дослідження.
11. Основні форми наукового пізнання (факт, гіпотеза, закон, концепція, теорія).
12. Поняття про наукові факти та їх роль у науковому дослідженні.
13. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез.

14. Наукові закони.
15. Поняття наукової теорії, її сутність та структура.
16. Спростування як засіб розвитку наукового пізнання.
17. Сутність та правила аргументації.
18. Класифікаційна проблема в сучасній науці. Принципи класифікацій.
19. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень.
20. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові.
21. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
22. Основні групи загальних методів.
23. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.
24. Методи, які використовуються як на емпіричному рівні, так і на теоретичному: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін.
25. Методи теоретичного рівня наукового пізнання: аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, від абстрактного до конкретного.
26. Системний аналіз як загально-науковий метод дослідження.
27. Синергетика як теорія самоорганізації і розвитку окремих цілісних систем. Основні поняття синергетики.
28. Наукове прогнозування як метод дослідження: зміст, основні види та технологія здійснення.
29. Сутність та типологія прогнозів та методів прогнозування.
30. Об'єкт, предмет, функції економічного прогнозування.
31. Етапи і технологія прогнозування.
32. Поняття «наукова інформація» та її функції. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження. Роль інформації в наукових дослідженнях. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності.
33. Класифікація наукових досліджень. Літературні джерела, матеріали практики, результати наукових досліджень, нормативні документи.
34. Принципи збирання інформаційного матеріалу: цілеспрямованість, структурованість, вибірковість.

35. Інформаційні ресурси та технології в науковому дослідженні.
36. Математичні методи в науковому дослідженні: види та їх характеристика.
37. Сутність та основні етапи організації наукового дослідження.
38. Наукова проблема, її постановка та формулювання.
39. Конкретизація проблеми дослідження.
40. Наукова проблема і гіпотеза.
41. Взаємовідносини науки і виробництва.
42. Наука як пізнання дійсності і побутове пізнання.
43. Наукові школи, їх ознаки і роль у розвитку науки.
44. Світогляд і його типи.
45. Наукова картина світу.
46. Науково-технічний потенціал і його значення для розвитку економіки країни.
47. Співвідношення понять НТП і НТР.
48. Етапи розвитку НТР, їх сутність.
49. Склад і призначення науково-виробничого об'єднання.
50. Склад і призначення міжгалузевого науково-технічного комплексу.
51. Склад і призначення міжгалузевого державного об'єднання та інженерного центру.
52. Етапи історії розвитку науки.
53. Принципи класифікації наук.
54. Основні види класифікації наук.
55. Фундаментальні і прикладні науки.
56. Інформація та способи її передачі.
57. Інформаційна потреба як центральне поняття інформатики.
58. Оцінка інформації.
59. Основні види інформаційних видань.
60. Методи пошуку інформації.
61. Каталоги – основа інформаційно-пошукового апарату бібліотеки.

Завдання семестрового заліку

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на заліку:

Теоретичне питання – 20 балів (2x10).

Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2 бали).

Зразок залікового білету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Спеціальність: Міжнародні відносини, суспільні комунікації, регіональні студії

Семестр: 1

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): бакалавр

Навчальна дисципліна: «Основи наукових досліджень»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) № 1

1. Предмет, завдання і функції науки. (10 балів).
2. Системний аналіз як загально-науковий метод дослідження. (10 балів).
3. Тестові завдання (20 балів).

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу протокол №1 від «29» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Анатолій ПАРФІНЕНКО)
підпис

Екзаменатор _____ (Ірина Панова)
підпис

Приклад тестових запитань для проведення підсумкового контролю **Варіант 1**

1. Висновки – це

а) стиснутий узагальнений виклад самих істотних, з погляду автора, результату, отриманих у результаті дослідження.

б) частина всієї досліджуваної (генеральної) сукупності, що виступає як безпосередній об'єкт вивчення за розробленою методикою чи програмою добору.

в) метод дослідження, спрямований на аналіз вже існуючих (раніше добутих в інших дослідженнях) даних відповідно до нових задач.

г) етап дослідження; який припускає використання операцій порівняння, узагальнення тощо.

2. Глосарій це –

а) тлумачний словник термінів чи виразів до якого-небудь тексту.

б) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті. У більшості випадків має тематичний заголовок, якій передуює родовому найменуванню «глава» і її номер;

в) один із засобів графічного представлення кількісних даних;

г) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками; одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем.

3. Гіпотеза дослідження – це

а) методологічна характеристика дослідження, наукове припущення, висунуте для пояснення якого-небудь явища і потребує перевірки на досвіді і теоретичному обґрунтуванні для того, щоб стати достовірним науковим знанням;

б) один із засобів графічного представлення кількісних даних;

в) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками; одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем;

г) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті.

4. Дедукція – це

а) вид умовиводу і метод пізнання; перехід від загальних суджень до частки, від деяких пропозицій-посилок до їх наслідків; застосування встановленого загального положення до частки;

б) логічне міркування, у процесі якого з аргументів (доводів) виводиться істинність чи хибність тези.

в) визначник; те, що обумовлює що-небудь;

г) визначення поняття.

5. Доказ це –

- а) логічна дія, у процесі якої істинність якої-небудь думки улаштовується за допомогою інших думок;
- б) частина наукової праці, що містить додатковий матеріал, що не є істотним для розуміння проблеми, однак корисний із практичної точки зору, що розкриває технологію дослідження;
- в) вихідний принцип, позиція і спрямованість, орієнтація дослідження;
- г) різновид джерел інформації про практичну економічну діяльність і результати цієї діяльності.

6. Закономірність це –

- а) об'єктивно існуючий, повторюваний, стійкий. істотний зв'язок для групи явищ, що визначає процеси становлення та існування систем, що розвиваються;
- б) методологічна характеристика дослідження;
- в) відношення, при якому зміни якоїсь однієї сторони спричиняють зміни іншої сторони;
- г) результат пронесу пізнання дійсності, адекватне її відображення у свідомості людини у виді представлень, понять, суджень, умовиводів, теорій,

7. Методика – це

- а) сукупність приватних прийомів, засобів, процедур, що дозволяють застосовувати той чи інший метод до даної специфічної предметної області;
- б) непараметричний метод, що використовується для перевірки гіпотез про вірогідність різниці середніх при аналізі кількісних даних у популяціях з нормальним розподілом;
- в) міркування дослідника про застосовані їм способи наукового пізнання.

8. Інструментарій дослідження – це

- а) сукупність методичних і технічних прийомів і операцій, що виступає у формі різноманітних документів (робочих матеріалів) і спрямована на одержання з її допомогою інформації;
- б) емпіричний метод дослідження, збір первинної інформації шляхом інтерв'ю;

- в) тлумачення, роз'яснення змісту явища, чи тексту знакової структури, що сприяє їх розумінню;
- г) сукупність відомостей, необхідних для активного впливу на керовану систему з метою її оптимізації.

9. Ключове слово – це

- а) слово чи словосполучення, найбільш повно і специфічно характеризує зміст наукового документу (тексту) чи його частини;
- б) термін, що узагальнює поняття «елемент», «підсистема», «підструктура» і їхнього зв'язку;
- в) краткий письмовий виклад змісту розмови, тексту;
- г) формалізований метод аналізу змісту документів за допомогою математичних засобів.

10. Кореляція – це

- а) зв'язок між двома перемінними;
- б) система взаємозалежних і витікаючи один з одного поглядів, спосіб розуміння, трактування явищ, процесів;
- в) ознака, по якій класифікуються, визначаються, оцінюються явища, дії чи діяльність (зокрема, при їх формалізації);
- г) помилки в посилках, тобто в підставах доказу.